

Filozof.

Skica. — Spisal Štefan Levkòs.

Ni bil velike postave; hrbet je imel nekoliko upognjen, ramena povešena, prsi udrte; v licih niti kaplje krvi; bila so okrogla, zabuhla, kakor bi bila zgnetena iz testa; oči velike, črnozelenkasto obrobljene; lasje kakor iz prediva.

Hodil je vedno počasi; vse njegove kretnje so bile čudovito lene; ko je hodil, so mu bile roke v napotje, ni vedel, kam ž njimi, visele so mu ob strani nerodno in v nadlego, zato jih je vtaknil navadno v žepe pri jopiču, kar se mu je prav nerodno podalo.

Le včasih se je posmejal, a čisto tiho, mirno, in ko se mu je razlil smeh čez obraz, je dobil obraz čudovito naiven, smešen, skoro neumen izraz.

Ljudem se je najrajši izogibal; govoril ni skoro nič; v počitnicah je zahajal navadno k župniku in mu pomagal v uradu. Dobra duša je bil njegov župnik, blag človek, a že star in napol slep; in tudi kaplana je imel starega. — Smilil se je župniku mladi dijak, revež, zapuščen in polzanemarjen; vabil ga je k sebi, dal mu dela v pisarni, dal mu knjig za čitanje, dal mu opoldne kosila in večerje pod noč in nemalokrat mu je kaj stisnil v roko.

Revež je bil dijak, revno in zanemarjeno oblečen, hlače razcefrane, čevlji raztrgani, jopič zakrpan, oguljen, zamazan.

Sedela sta z župnikom pri kosilu.

„K čevljarju pojdi, naj ti napravi čevlje na moj račun!“

„Saj nisem berač!“

„O ti tepec!“ — Nasmehnil se mu je župnik; nevljudnosti mu ni čisto nič zameril, bil je že tako navajen njega in njegove nevljudnosti in njegovih čudnih manir.

Veliko obiskov je dobival gospod župnik; vsako popoldne je prišel kdo — sosednji duhovniki, učitelji, tujci, ki so bili na letovišču, gospoda iz mesta, vedno mnogo od povsod.

„Gospod župnik, pa bi mu kupili novo obleko, da ne bo tako zanemarjen tu pri Vas!“ je opomnil nekoč sosednji vikar.

„Kaj mu hočem, če pa noče sprejeti! Je že vse dobro — pravi —, komur pa ni prav, naj gleda drugam!“

Ko so prišli tujci včasih ali kdorkoli od gospode, se je dogodilo, da je sedel študent v vrtu pred župniščem in strmел v knjigo; tik njega je ležal morda

župnikov bernardinec, lepa žival. Ko je pes slišal, da prihajajo gostje, je planil pokonci, zalajal z globokim, zamolklim glasom in jim skočil naproti; malokdo se ni ustrašil medvedjega psa, a študent se ni nič zmenil zanj, ni ga poklical nazaj, ni se dvignil, da bi ga odgnal. No, bernardinec ni bil huda žival, samo pozdravil je goste, planil komu na ramo in prihitel nazaj naznanjat prihajajoče. Študent pa se ni zmenil za goste, niti ko so stali pred njim; in ko so ga izpraševali, ali je gospod župnik doma, jih je radovedno pogledal, prikimal z glavo in prav leno privzdignil klobuk, če ga je imel na glavi; izpregovoril pa ni in tudi vstal ni, najsi so bili znanci ali pa tujci.

Tujci so se nemalokrat zavzeli, ko so izvedeli, da je to sedmošolec ali pa že osmošolec; poprosili so župnika, naj jim ga privede v sobo; po dolgem obotavljanju je prišel; sedel je na vogel; govoril ni, vina ni pil in mesa ni jedel; kretal se je nerodno; če ga je kdo nagovoril, je včasih molčal, včasih pa je odgovoril tako kratko, skoro sirovo, da je bilo goste sram. Gledali so ga in občudovali; marsikdo se je spomnil svojih dijaških let in pokimal z glavo.

Študent se ni nič zmenil za vse skupaj — tako so mislili ljudje, ker ga je bilo sram družbe, ljudi in samega sebe. A ni bilo vse ravno tako; poslušal je, kaj govorijo, pretehtal in premislil je vsako besedo, ki so jo izpregovorili.

Ko se mu je zljubilo, je vstal.

„Kam greš?“

Pokimal je z glavo proti vratom in vstopil v sosednjo sobo.

Včasih ga je pustil župnik pri delu in odšel v cerkev, v šolo, kamorkoli po opravkih. — Ko se je vrnil, je čepel študent bogve kje za pisalno mizo, za pultom, za omaro in brskal po knjigah, po starih listinah in matrikah; nič se ni zmenil, če ga je župnik pokaral, da mu vse prevrže; gledal ga je s čudnim, smešnim, naivnim pogledom.

Kakor se je drugih darov sramoval, denarja se ni branil nikoli.

Iz antikvariatov je dobival sezname knjig; študiral jih je naskrivnem cele dneve, cele tedne. Težka je bila izbira, knjig neštevilno, denarja malo, končno se je vendar odločil; naročil je in dobil, župniku pa ni nič pokazal; ko je bil doma, je strmел neprestano v knjigo.

Že za prvih gimnazijskih let ga je spraval župnik v konvikt. V napatje in nadlego ni bil tam nikomur, nemira ni delal, a tudi v zgled ga niso postavljali nikomur; prijatelj, ki bi često in redno občeval z njimi, ni imel; hodil je svoja pota in mislil svoje misli kjerkoli in kadarkoli — doma po vrtu, na poti v šolo, na izprehodu. Spomladi se je izprehajal po solncu brez klobuka, pozimi v najhujšem mrazu lahko oblečen in razpetega jopiča.

V šoli so ga imeli za duševno nerazvitega, presojali in klasificirali so ga po tem predsodku in on se ni nič jezil, pa tudi učil se ni mnogo za šolo, a vendar je vedno tičal v knjigah; čital je brez reda in brez izbire, kar mu je prišlo v roko: umetnost, zgodovina, psihologija, literatura, samo leposlovja ne, samo ne poezij — vse drugo.

Kolegi so se mu često smejali, on je molčal; včasih so ga razjezili; za hip mu je zagorel obraz, zavrela mu je kri, zamahnil je z roko, a udaril ni — zasmejal se je tako otroško-naivno, skoro neumno, da so mu začeli še bolj nagajati; ko se je pootročil, so ga pustili pri miru. Nihče se ni resno zanimal zanj in nihče ni obračal pozornosti nanj.

Nekoč so dekorirali dvorano za veselico; ravnatelj je nadziral; prišel je on zraven, in ravnatelj se je začudil.

„No, kaj pravite, kaj se Vam zdi, bo lepo?“

„Bi prosil, da bi me pustili domov.“

„Oho, pa danes! Kaj ne bo lepše tu?“

„Mati mi je umrla, bi šel na pogreb.“

„Človek božji!“ — Ni vedel ravnatelj, ali bi se nasmejal, ali bi se razjokal nad njim.

On je vzel dežnik pod pazduho, zapel jopič, potisnil klobuk na oči, vtaknil roke v žep, nikogar ni pozdravil, nikogar ni pogledal, molčal je in šel; kolegi so se smejali za njim, ker mu ni nihče pogledal v oči, ker mu ni nihče videl v srce. — Oči so mu ostale suhe in ustnice se niso zganile, a žgalo ga je v grlu in v prsih ga je tiščalo.

Prišel je do mature. Oglasil se je in jo pisal, delal jo je ustmeno in jo dodelal; dobil je izpričevalo in ga nesel pokazat župniku.

„Do konca si naredil, pa bi lahko bolje izdelal!“

„Lahko bi bolje izdelal, pa nisem.“

„In kaj sedaj?“

„Kaj hoče biti?“

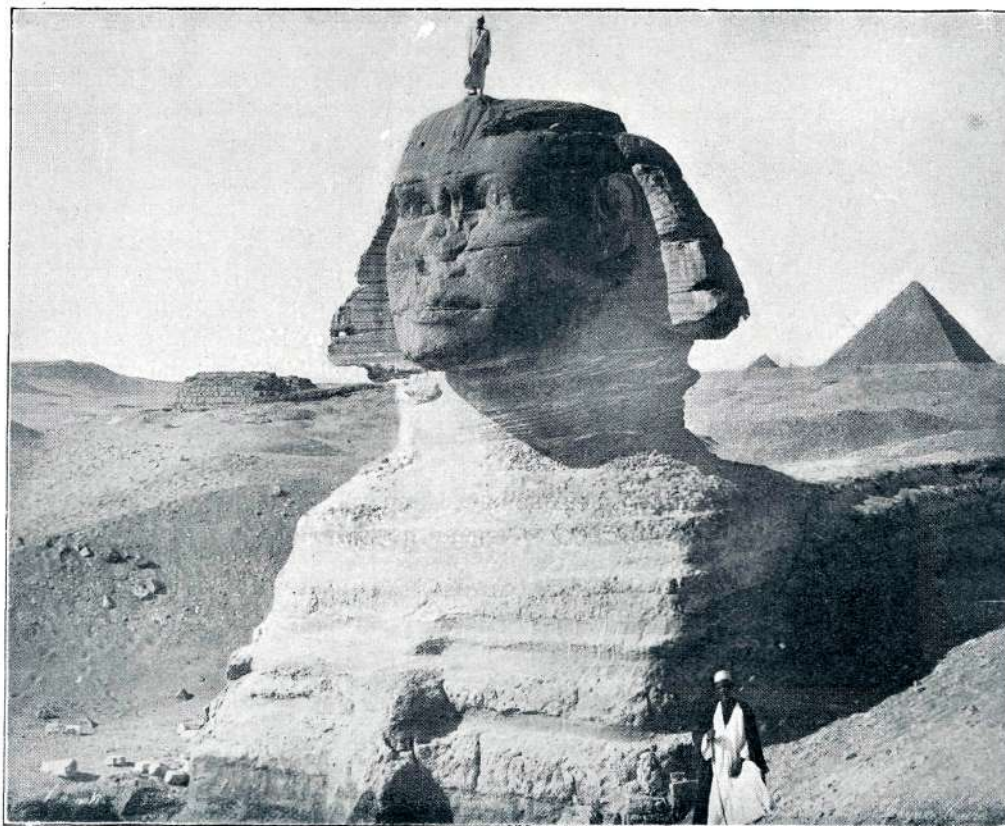
„Kaj pa misliš?“

„Nič!“

„Ne misliš v bogoslovje?“

„Zakaj pa ne?“

„Bo treba torej napraviti prošnjo?“

SFINGA (SFINKS) PRI PIRAMIDAH V EGIPTU

„Pa jo naredite.“

„No, ali ti jo bom jaz napravljaj?“

„Kdo pa?“

Nasmehnil se je župnik in sestavil prošnjo in mu jo dal prepisati; prepisal jo je kakor vsako drugo listino, in župnik ga je še posebej opozoril, da jo mora sam podpisati.

Prišel je odgovor: „Izporočamo ti, da te sprejmemo v naše bogoslovno semenišče, zagotavljamo ti preskrbovanje tekom štirih let študij in potem vmestitev med duhovščino naše škofije itd.“

„Tu imaš!“ mu je ponudil župnik.

„Kaj?“

„Beri!“

„Kaj hočem s tem!“

„No, sprejet si.“

„Jaz tudi mislim, da. In čemu to?“

„Saj si poslal prošnjo; sedaj imaš odgovor v rokah.“

„Pa kaj je bilo treba odgovora?“

„No, če si delal prošnjo!“

„No, in kaj je bilo prošnje treba?“

Župnik ga je gledal.

„Kaj si pa mislil?“

„Nič!“

„No, pa kako!“

„Šel bi in bi vstopil, zapodili bi me ne.“

Župnik je vzel slamnik in rožni venec in odšel na vrt. Študent se je zagledal v knjigo, bogve kakšno.

Bližala se je jesen.

„Kdaj pojdeš v bogoslovje?“ ga je vprašal župnik?

„Kadar hočete.“

„Saj ni vendar to od mene odvisno!“

„Od koga pa?“

„Od časa; prezgodaj te ne marajo, prepozno pa tudi ne smeš priti.“

„Mi pa poveste.“

Ko mu je župnik povedal, se je napravil, vzel pod eno pazduho dežnik, zveženj pod drugo, in odšel.

Prišel je v mesto, prišel pred bogoslovje, pozvonil pred tistimi velikimi vrati; odprla so se sama. V atriju ga je vprašal vratar, kaj želi.

„Prišel sem.“

„A tako, ste morda novi?“

„Da.“

„Pa se zapišite, prosim.“

Zapisal se je in stopil zopet v atrij; stal je za debelim stebrom in čakal; slučajno je prišel mimo njegov sošolec.

„No, tudi ti tu!“

„Tudi!“

„Kaj pa čakaš?“

„Nič!“

„So ti že odkazali prostor?“

„Ne!“

„Si se že predstavil rektorju?“

„Ne!“

„Pa idi vendar!“

„Ne vem, kam!“

„Z menoj pojdi.“

Kmalu se je privadil novemu življenju.

— Lepo življenje bo to, lepo in prijetno, si je mislil. — Človek živi bolj sam sebi in nihče ga ne nadleguje; misli lahko človek in premišljuje in študira in nihče mu ne nagaja; ni več razigranih otrok, resni so to in trezni ljudje. Dobro je, da se nihče ne zmeni zame; živi, misli in dela človek, kakor in kar mu drago. — Le moliti je treba, mnogo moliti; nisem vajen moliti, pa se še privadam.

Najbolj mu je ugajalo v šoli; poslušal je in mislil.

Tohu vabohu! — Vse pusto in prazno, vse sam nič in iz tega nič vse; tako se je začelo in tako je prišlo. Pa kako? Pa zakaj? Pa kdaj? Pa čemu?

Glavo sklonjeno med roke, lakte naslonjene na klop — ni poslušal in tudi pazil ni. Dve sami besedi sta mu zadostovali, preveč sta mu bili za celo uro, za cel dan, za cel teden; mislil je in mislil.

Filozofija ga je nad vse veselila. Učen mož, globok mislec je bil, ki jo je predaval; precej jih je bilo, ki ga niso poslušali s posebnim zanimanjem, ni bil govornik in besed ni izbiral, bil je učenjak; on pa ga je poslušal, a ni mu mogel vedno slediti; ustavil se je včasih pri eni misli in ni hotel, ni mogel dalje. — Vedno in vedno so ga ustavljale nove misli, ovirale so ga, da ni mogel naprej; kolikor bolj se je ustavljal in kolikor bolj se je mudil pri njih, toliko dalje, toliko bolj globoko ga je gnalo; vedno bolj globoko; hotel je do dna, pa ni mogel — pregloboko je bilo. Da bi bila ena sama misel, bi se človek še poglobil; a ta neizmernost! Pri vsakem koraku so se odpirala duhu nova obzorja, ne v jasni, polni, svetli luči; bila so kakor v mrak in meglo zavita — duh jih je le slutil in kakor jih je zaslutil, je zahrepenel po njih, pregledati jih je hotel, razgnati meglo in razjasniti mrak.

Stal je ob brezkončnem, brezmejnem, brezdanjem prostoru; duh se ni zavedal, kje, ni se zavedal, kako in kaj, kje so trdna tla, kje je opora. — Strmel je v to brezmejnost. Kako in kaj je bilo? — Neskončna, nepojmljiva sila je pojmlila vso brezdanjost, prevzela je njega samega. Vsa ta neizmerna, neskončna sila v njem, v brezmejnosti; pretesna je bila brezmejnost, ni je mogla objeti.

Zamislila je ta neskončna sila v brezmejnosti brezštevila svetov, drug večji od drugega, drug lepši

od drugega. In v vsej tej brezmejnosti, v vsem tem brezšteviju čudovita harmonija, popolnost, enota. Javila se je neskončna sila — ni ji meje in mere od vekov do vekov — javila se je v času, javila se je v kraju. — Kaj je hotela? — Pokazati sama sebi svojo silo, svojo moč, svojo energijo, svojo vsemožnost, svojo skladnost, svojo smotrnost, svojo modrost, svojo lepoto, svojo dobroto? — Kaj je hotela? — Kaj je to samo preobilica njene popolnosti? Kaj je vse to in kje so vsemu temu meje? In kje so meje tiste sile, tiste mogočnosti, tiste modrosti, lepote, dobrote, ki je vse to postavila, ki je vse to ustvarila — sama iz sebe, iz svoje čudovite popolnosti, iz svoje skladnosti, iz svoje enote? Iz nepopolnosti, iz neskladnosti, iz needinosti se ni moglo poroditi vse to! Nemogoča bi bila eksistenca te nepojmljive, nepregledne mnogoličnosti, če bi ne bilo v njej popolne, skladne, edine in enotne smotrne harmonije — če bi ne bilo ene same sile, ene same moči, ene same neomahljive in neovržne postave, ne mrtve, ampak resnične in žive, ki drži v rokah trdo napete vajeti in jih vodi z razumom in premislekom po svoji lastni volji.

Kje si! Kdo si! Kaj si! — da te duh sluti, ko ga vsega polniš, ko ga prevzemaš skozinsko, pa te vendar ne more spoznati, pa te vendar ne more objeti, pa ti vendar ne more pogledati v obraz, v lice in v oko!

Sum, qui sum! — Sem, ki sem!

Zagrmelo je skoz vsemir in svetovje se je streslo! In takrat šele se je ozrl in zapazil v svoji neznatnosti neskončno malenkosten črv. Sama ničnost in neznatnost, ki je hotela premeriti in objeti vso brezmejnost in onega samega — nepojmljivega, neuglednega, čigar popolnosti preobilica je bila vsa tista brezmejnost — proti tej popolnosti nična, neznatna.

Trikrat neznatna ničnost! — Zgrozil se je razum svoje drznosti in se tako prestrašil, da se je skrtil v svoj dom; zaklenil ga je, zabil vsa okna in jih zastrl; sedel je za mizo in začel premišljevat samega sebe; začel se je poučevati — pa je bila tema v zabitem domu, nič ni videl in nič ni razložil.

Ni bilo človeka, ki bi revežu prižgal luč; ni ga bilo, pa bi ga bil dobil, pa bi ga bil našel, samo, če bi ga hotel, samo če bi ga znal poiskati.

Ogibal se je ljudi in hodil svoja pota in mislil svoje misli in jih skrival ljudem; nikomur jih ni pokazal in ni jih izdal niti z eno samo besedo. In če je bil v družbi in če je sedel pri mizi, in naj so govorili karkoli, je mislil on bogve kaj; — zato je bil vsem neroden, neokreten, sramežljiv; ni poslušal, kaj govorijo, in ni razumel, kaj ga vprašujejo; če pa je poslušal, je pretehtaval besedo za besedo, počasi, previdno in vestno.

Najrajši je zahajal v knjižnico; stisnil se je v kot pod stopnice s knjigo v roki — bogve kakšno, ali pa pokleknil pred predal in brskal od knjige do knjige; odprl jo je, pogledal, prelistal jo in poiskal drugo. Z vsakim predalom, z vsako knjigo, z vsako stranjo se je odprl nov svet. — In on ni našel miru, ni našel pokoja v teh svetovih.

Iz vse neizmernosti ta knjižnica samo nezatna malenkost — in v vsej tej neznatnosti taka neizmernost, neobsežna, nepregledna. — Ves svet in vse njegove prikazni, vsi vidni in nevidni pojavi, vsi znani in nepoznani zakoni, vsi razumljivi vzroki, vse nepojmljive posledice. — In človek v svetu; sam zase in sam v sebi nov svet; in njegova zgodovina in njegova raznoličnost, njegovi neštevili rodovi in teh neštevili rodov nešteviline šege in govorice, nepregledna dela rok in duha; in ta duh in njegovo življenje in njegov razvoj, njegov napredek . . .

Hodil je redno v knjižnico, čepel je pod stopnicami, klečal v kotu za omaro, visel vrh lestve čisto pod stropom — njegov duh pa se je izprehajal po čudovitih in nedojmljivih svetovih, brez reda in brez miru. — Ni bilo človeka, ki bi mu prijateljsko pokazal pravo pot!

Nikoli ga ni bilo videti na krogliču, tudi na kegljišču ne; nikoli ga ni bilo videti, da bi se izprehajal po vrtu, tudi po hodnikih ne; neprestano je sedel za pultom in čital, študiral, mislil bogvekaj. Smejal se ni nič več, ni bilo vzroka za to in tudi povoda ne. Nikake zabave ni poznal in tudi nikakega dela, nikakega opravila razen knjig.

Ni poznal izbire, ni poznal metode —: karkoli mu je prišlo pod roko. Videl je neizmerna obzorja, ki so se odpirala na vse strani; ni jih dobro videl, ni jih dobro razložil, samo slutil jih je, a rodil se je enkrat v srcu nemir, rodilo se je hrepenenje, rodila se je neutešna želja, vse videti, vse vedeti, vse znati in poznati. — Zašel je v gozd in ni vedel izhoda, obračal se je in obračal, hodil je in iskal, pa ni prišel nikamor, kakor bi bil zaklet; trikrat, desetkrat se je vrnil na isto mesto, pa ga ni spoznal; trikrat, desetkrat je prišel na drugo, pa mu je bilo popolnoma tuje. —

Začel je šibeti; vidno je opešal tekom kratkega časa; mesa ni jedel in vina ni pil, odpočil se ni nikoli in spal je prav malo. Prigovarjali so mu, pa ni hotel ubogati; ni hotel k zdravniku in tudi odpočiti in okrepčati se ni hotel; ni hotel razumeti, da sta duh in telo prenapeta, da morata opešati. — Opozorili so rektorja nanj, in rektor mu je tesno omejil čas dela, čas čitanja in čas študija.

„Dobro bi bilo, da za nekaj časa delo popolnoma pustite. Doma bi se morda najbolje okrepčali, zunaj mesta, v sveži, prosti naravi!“

„Kaj bi doma!“ — Zelo se je prestrašil te misli; odtrgali bi ga popolnoma od knjižnice, radi bi ga odtrgali, pa ne smejo.

„Nima človeka, ki bi mu doma postregel,“ je opomnil nekdo, in on je ostal. V prostih urah je hodil okrog kakor izgubljen.

Bila je hladna noč, hladna in temna; zunaj je pršel kakor megla droben dež. Po večerji so se izprehajali po hodnikih, zbirali se po sobah; šalili so se in smejali, peli; razpravljali so o resnih vprašanjih, o filozofičnih, o političnih, o socialnih; igrali so šah; svirali; — kar in kakor se je komu poljubilo. — On je bil tujec med njimi; govoril ni z nikomer; k pultu bi sedel in čital, pa ni smel; drugi so čitali, smeli so, njim je bilo dovoljeno, a njemu so prepovedali.

Hotel je na dvorišče; mirno je bilo tam, nihče bi ne motil njegovih misli, ki jih je neprestano mislil in sanjal. Dobro, da mu vsaj teh misli niso mogli prepovedati, da mu jih niso mogli odvzeti, da mu jih niso mogli ukrasti!

Hotel je na dvorišče, da bi bil sam s seboj in s svojimi mislimi. Ko je odprl vrata, mu je zapršel droben dež v obraz; droben, oster in mrzel kakor igle. A ni ga motil dež; obstal je na vratih in se zagledal čez dvorišče in se začudil temu čudnemu dvorišču, ki ga ni še nikoli videl.

Hladna, medla svetloba je polnila vse dvorišče od vrha do tal; globoko, široko dvorišče, krogin-krog obzidano, dolge vrste oken na vseh štirih straneh, tri dolge vrste visokih, razsvetljenih oken, kakor tri dolge vrste živih oči, strmečih v grob, na vseh štirih straneh; le tupatam temno okno, le tupatam slepo, mrtvo oko.

Nekaj čudnega, hladnega, mračnega ga je pozdravilo s tega dvorišča, nekaj nevidnega, nepoznanega, neumljivega; samo srce je je zaslutilo in se stisnilo v grozi. — Po hodnikih v hiši je šumelo življenje, temne sence so švigale mimo svetlih oken — kakor pošastne silhuete čez jasno plan.

Glej, grob! Globok, brez dna, globok, da bi ne priplezal iz njega, če bi plezal vse svoje življenje; ni ga neba nad njim! — Strmel je nadse, a neba ni uzrl in nobene zvezde ni zagledal. — Živ sem zlezal v grob in ni je rešitve iz njega; globok je, da bi ne priplezal iz njega do konca dni. Živ sem zlezal v grob; in krog mene je življenje, veselo, glasno, svetlo in jasno; vidim ga in ga slišim! — Smejalo se je iz vseh oken. — Kaj je res ni rešitve! Kaj ga res ni izhoda! — Ni ga bilo človeka, ki bi mu pokazal izhod in rešitev; ni ga bilo, ker ga ni hotel in ga ni znal poklicati na pomoč!

Glas zvona ga je zbudil iz sanj; okrenil se je in obrnil in odšel k večerni molitvi; po molitvi je

šel in legel v posteljo in ni zatisnil očesa do belega dne.

Bilo je neke noči; spati ni mogel; čudna misel mu je prišla na um in ga zelo razveselila. Vstal je, se napravil in odšel tiho iz spalnice, tako tiho, da ga sosed ni slišal, da se niti prebudil ni.

Šel je po hodniku; dolg je bil hodnik in noč zunaj jasna — svetla mesečina kakor beli dan. Iz noči, iz dvorišča je lila skoz okna mesečina na hodnik; razlita je ležala po vsem hodniku, po gladkih tleh v velikih, mirnih, nepremičnih štirikotih, ki so razsvetljevali hodnik od konca do konca.

Stopil je k oknu in pogledal na dvorišče; pol dvorišča je bilo jasno razsvetljenega, z mesečino oblitega, pol ga je bilo zagrnenega v temno, hladno senco. — Spomnil se je sanj o brezdanjem grobu, ki ni videti iz njega ne zvezd, ne neba, in se je skoro začudil.

Pogled se mu je ustavil pri štirih oknih, z železnimi križi zamreženimi. Hipoma je pozabil na svojo misel in na svoj sklep — pozabil je na pult in na knjige v njem. Premeril je s pogledom vse dvorišče, preiskal vsa okna; nikjer sumljive postave, nikjer luči, le v treh oknih je gorela mesečina. Ozrl se je po hodniku navzgor in navzdol in se napravil na svojo pot; čudovit nemir in čudovito hrepenenje v srcu.

Počasi je hodil, zelo tiho in zelo previdno. Ustavil se je pri vsakem oknu, premeril z enim pogledom dvorišče, z drugim hodnik; ustavil se je pri vsakih vratih, poslušal z enim ušesom čez hodnik, z drugim v sobo. Nikjer žive duše, povsod tiho in mirno. — Hipoma je obstal; od nekje je zadonel smeh; čez hip zopet vse tiho in mirno. Dolgo je poslušal.

„Nič ni; sanjal je kdo bogve kako lepe in prijetne sanje. Bog mu jih blagoslovi!“

Šel je dalje in se ustavil pri drugih vratih; v sobi je stokalo in ječalo.

„Slabe sanje ima revež, neljubi in neveseli spomini. Bog se ga usmili!“

Šel je dalje, počasi, previdno, tiho. Skoro bi mu zastala kri; čuden krik, pol strahu in pol obupa.

„Slaba vest. Bog mu odpusti, revežu!“

Prišel je do stopnic; obesil se je čez ograjo in pogledal v globočino. Gledal je in poslušal; vse tiho in mirno spočetka; a kolikor bolj je prisluškoval, toliko bolj je razločeval čuden nemir, ki je motil tihoto; kakor pritajeno ječanje, kakor plaho zdiho-vanje, kakor tiho, skrivnostno šepetanje. Napenjal je oči in napenjal posluš; slišal je dobro, a videl ni ničesar, ničesar ni razločil in ne razumel. Slonel je čez ograjo in mislil.

Bogve kakšni spomini so oživali v tej uri po vseh kotih; čudno, da si ne upajo na dan. Skrivajo

se po kotih bogve kdaj, bogve od koga pozabljeni in izgubljeni. V polnočnih urah se zbuja, oživljajo po vseh kotih; rad bi jih videl in rad bi jih spoznal, a ne upajo si človeku pred obraz; morda jih je samo eden poznal, samo eden enkrat in nihče nikoli več; morda sta jih poznala dva, morda so jih poznali vsi, in danes jih ne pozna nihče več in nihče več jim ne ve imena.

Dolgo je slonel in mislil, pa se je naposled domislil svoje poti in je romal dalje. Dolgo je hodil po stopnicah. Prišel je do temnih vrat; ozrl se je dvakrat, trikrat krog sebe, preden je pritisnil na kljuko in poizkušal odpreti; zaškripala je kljuka in zaječala, a vrata se niso vdala; zaklenjena so bila in se niso odprla.

Sklonil je glavo in se obrnil in odšel. Prišel je na dvorišče in stopil k oknu z železnimi križi. Okno je bilo odprto in v sobi svetlo, ker je lila mesečina v njo. Oprijel se je z rokami železnih križev in zastrmel v knjižnico.

„Tam. — Tam. — Tam.“ Požiral je z očmi knjige.

„In bogve kaj je tam — tam — tam! Še nikoli nisem pogledal, nisem še prišel do tistega predala. Sam bogve kaj — niti sanja se mi ne. Da bi imel ključ; svetlo je; čital bi lahko pri mesečini.“

Krčevito se je oklepel križev, ker je bilo okno nekoliko previsoko.

Ko se je vrnil v sobo, se je že svetlikal dan; razpravil se je in legel; sosed ga ni slišal in tudi zbudil se ni.

Ko se je zjutraj napravil, se je čudil, da ima rosne čevlje.

Začel je misliti, kje in kako bi dobil ključ, ne da bi ga kdo opazil. Mislil je in mislil in se domislil, bogve kako; dobil je ključ, bogve kje.

In tako je začelo njegovo romanje noč za nočjo; in tako je začel vidno in vedno bolj pešati. Prepovali so mu za nekaj časa sploh vsako delo; domov ni hotel; hodil je okrog kakor izgubljen.

„Kal je nosil v sebi, v prsih je bila skrita pa se je začela razvijati. Dobro bi bilo, da bi odšel.“ — Samo nekateri so se bali tako, drugi pa se sploh niso zmenili zanj; smilil se jim je, ko so ga videli; ko ga niso videli, se niso spomnili nanj.

Romal je svojo nočno pot. Obstal je sred stopnic in poslušal; zamislil se je in se začudil:

„Ampak čudno; da bi bili vse to samo spomini, čudno bi bilo to; pa morda prihajajo sami; po davnih časih, po dolgih letih, v temnih nočeh prihajajo, v poznih urah; bogve kaj so zapustili za seboj, bogve kaj so izgubili; — svojo mladost; — bogve kaj; — in bogve kdaj in bogve kje se je spomnil in je prišel, moral je priti; prihajajo morda, ko bije njihova ura, in se izprehajajo po temnih, samotnih, zapuščenih

hodnikih, kakor so se izprehajali pred desetimi, pred petdesetimi, pred bogve kolikimi leti; izprehajajo se sami, po dva in dva morda. — Čudno, da bi se ne spominjali teh zidov in teh hodnikov, čudno, da bi pozabili prošlih dni, minulih let; čudno, če bi jih ne bilo nazaj. — Pa jih nisem še srečal! Morda se izprehajajo po hodnikih kakor nevidni duhovi, nevidni in neslišni; samo njihove spomine je slišati, samo njihovih spominov tihe, prtajene, nerazumljive govorce. — Rad bi jih srečal in rad bi jih videl; rad bi jim pogledal v tej uri v obraz. — Morda ga srečam kdaj, morda ga presenetim kje, tak obraz; — v knjižnici morda; za mizo bo sedel, debelo knjigo pred seboj, staro in debelo; morda zaspi nad njo truden in izmučen; in pridem in me ne bo slišal, in mu pogledam v obraz, v lice, v oči; kdove kdo bo, kdove kaj bo, kdove kako se začudi.“

Prišel je do knjižnice; vtaknil je ključ v ključavnico, obrnil ga je tako potihom in tako počasi, da ni zaškripal; pritisnil je kljuko tako pazno in tako previdno, da ni zaječala; odprl je vrata in vstopil v sobo; po prstih je vstopil in se ozrl po kotih; nikjer ga ni bilo; nikogar ni bilo; stopil je v drugo sobo, nikogar ni bilo; tudi v tretji ni bilo nikogar; — razžalostil bi se bil skoraj, tako rad bi bil videl neznanega tujca, tako gotov je bil, da ga bo videl; v hipu se je bila porodila misel v srcu in ni hotela več umreti.

Stopil je do velike knjige, velike, široke in debele; imela je mesto platnic drobne lesene deske, z usnjem obite; odmaknil je knjigo in izvlekel izza nje svečnik; postavil je svečo na mizo, prižgal pa je ni; splezal je po lestvi pod strop in privlekel s seboj breme knjig; postavil je kup na mizo, prižgal svečo in sedel h knjigam. Ampak miru ni imel tisti večer; od hipa do hipa je dvignil glavo od knjig in se ozrl po sobi. —

„Škoda, da sem prižgal svečo; v temi bi sedel in bi čakal.“

A sveče ni ugasnil in tudi pričakal ni nikogar in ničesar. —

Stopil je izza vogla; zazdelo se mu je, da stoji nekdo na koncu hodnika — neznana postava, tuja oseba; še nikoli je ni srečal in nikoli je ni videl, ne v zavodu, ne v mestu, nikjer.

Stal je in gledal, mračno je bilo pri šibki luči po vsem hodniku. — Zapičil je pogled v tujca, v nejasno, nerazločno obliko, ki se mu je topila pred očmi; zasolzile so se mu oči prenapornega strmenja; stisnil jih je in jih obrisal z dlanjo.

In zopet je zapičil pogled v tujca, a oko je zadelo ob mrtvo steno, pusto in prazno. Nagnil se je naprej, sklonil se je v presenečenju, a oko ni uzrlo nikogar; žive duše ni bilo več na hodniku.

Šel je previdno do tistega mesta; obstal je in se ozrl okrog in pogledal nazaj po hodniku; nikjer žive duše.

„Zmotile so se oči!“ je izpregovoril sam s seboj; pa ni verjel svoji lastni besedi.

„Bog s teboj! Morda te še kdaj vidim; morda te še kje srečam!“

Prepričan je bil, da ga še ugleda, da ga še sreča; — in je šel svojo pot.

Sedel je za mizo; pred njim sveča in kup knjig.

Zagledal se je v doprsen marmornat kip, ki je stal na polici; velika glava, visoko vzbočene prsi; obraz je bil gladko obrit, bel kakor sneg.

„Duša božja, ali ti ni dolgčas tu, priklenjenemu in prikovanemu na isto mesto, odkar sem te videl, odkar te poznam?“

Prikimal je stari učenjak s plešasto glavo.

„Vedel sem! Revez! Smiliš se mi! Pa vedno molčiš! Ni mi prišlo na misel, da bi te bil nagovoril! Pa bi bil ti izpregovoril besedico!“

Učenjak je strmel nanj s hladnim pogledom; njegov obraz je bil trd, okamenel; njegove poteze neokretno zasekane v krhki marmor. —

Čudna mora je legla bogoslovcu na srce. —

„Glej, sambogve kdaj mu je legla težka plast prahu na glavo, zasenčila mu oči, pa ga ni človeka, ki bi se ga usmilil, reveža!“

Stopil je k učenjaku, odgrnil svojo črno haljo in obrisal z njo učenjaku prah z glave, z oči, z obraza. — Ko mu je obrisal prah, se je vzpel proti njemu, čisto tik obraza se mu je približal in mu pogledal v oči — in se prestrašil. —

„Kaj je samo zavist v tvojih očeh, ali je zaničevanje v njih!“ —

Z obema rokama se je oprijel police in strmel učenjaku v oko z grozo in trepetom.

„Kaj ni vredna moja halja, da leži na njej znamenje tvojega prahu! Kaj nisem vreden, da ti gledam v oko!“

Tiste kamenite oči so se mu zapičile v dno duše; dva dni jih je nosil s seboj, vdano, potrpežljivo; dva dni jih je izdiral iz srca; a ostala je neznosna skrivnost, kamor se je zasadila. — Čudovite skrivnosti, nepoznan svet, novo življenje v tistih očeh. — Štiri dni je premišljeval tiste oči, štiri dni in štiri noči; šele peto noč se je vrnil v knjižnico. —

Obstal je na vratih, ko jih je odprl, in se zamislil v profil moža, ki je sedel za mizo — skoz okna je lila z ulice luč v sobo — prav lahko je razločil njegove poteze in prav lahko jih je spoznal. Spoznal je marmornatega učenjaka, ki se mu je zamislil, na svoje mesto priklenjen, odkar ga je prvič ugledal. — Dolgo ga je gledal; učenjak je strmel nepremično predse, ni se zganil, ni trenil z očesom.

Stopil je počasi do njega in se dotaknil s kazalcem njegovega ramena in hipoma se mu je razblinil pod prstom v prazen nič. — Čudom se je začudil in se ozrl po sobi; učenjak pa je stal na svojem mestu, trd in kamenit je bil izraz njegovega obraza. —

Primaknil je k polici stolico, pokleknil nanjo, položil roke učenjaku na ramena in se mu zagledal v oči.

„Preziraš me! Zaničuješ me! Še odgovora mi ne daš!“

Učenjak je molčal in ga gledal.

„Ne odgovoriš! — Premajhen sem ti! — Preneznat! — Ti si učenjak! — In kaj ti pomagajo vse skrivnosti, v tej glavi zaklenjene! — Kaj ti pomaga vsa tvoja učenost! — Ne čutiš, da je okamenela! — Ne odgovoriš! — Premajhen sem ti! — Preneznat! — Ne čutiš, da si v moji oblasti, ti in vsa tvoja učenost! — Samo uprem se, samo z roko zganem, pa bo ležala vsa tvoja učenost na tleh, razbita v drobne črepinje! — Dovolj dela boš imel, preden jo zbereš skupaj! — Dovolj dela in dovolj truda! — Zbiral jo boš in skladal, kakor si jo zbiral in znašal z vseh vetrov! — In če tudi zbereš vso, cela ne bo več!“ —

Gledal je učenjaka; oči so se mu izbulile; napele so se mu žile na sencih; pordelo je testu njegovih lic; prsti so se krčevito oklenili debelega vratu učenjakovega. —

„Raztopil si se tisti večer na hodniku — nihče drugi ni bil —; razblinil si se v prazen nič pod mojim prstom! Razblini se sedaj in raztopi se, da ti ne iztisnem vse tvoje modrosti do zadnje kaplje, da ne razbijem tvoje učenosti v drobne črepinje! — Misliš, da te nisem sovražil, odkar sem te prvič ugledal! Še preden sem te spoznal, sem te že zasovražil, prijatelj! — A ker sem te sovražil, zato te nisem hotel videti — zato nisem hotel misliti nate! — Nič se mi nisi smilil, nikoli! — Ko sem te videl tu priklenjenega in prikovanega, sem se veselil in radoval v dno srca. — Misliš, da sem ti iz spoštovanja pomel prah z glave! O, motiš se, prijatelj, zelo se motiš! — Velika je tvoja naivnost! — Dva dni sem čistil haljo in dva dni sem jo zračil! Niti prašek, droben in neznat, ni ostal na njej. — Zavidal bi mi ga iz dna duše, prijatelj, poznam te! — A ne raditega, takega veselja bi ti ne privoščil; — težil bi me kakor neznosno breme — še tako neznat prašek, v breme bi mi bil in v sramoto! — O prijatelj, razpihal sem prah tvoje plešaste glave v vse vetrove, ki so ga znesli skupaj — in solnce se mi je od srca smejalo!“ —

„Aj! Aj!“ — Davil je učenjaka. —

„Ne odgovoriš? Se ne vdaš?“

Trd je bil marmor in ni se vdal pod koščenimi prsti, ki so se krčevito oklepali debelega vratu. Trdovraten je bil učenjak, ni trenil z očesom, ni izpregovoril besedice. —

Sveča na mizi je dogorela, zaplapolala je dvakrat, trikrat in ugasnila. — Ni ugasnila sveča, ker je ni bilo: okna so ugasnila. —

Tisti hip se je tako spačil učenjakov obraz, da je bogoslovec prestrašen odskočil. —

Čudne reči so se godile ponoči v knjižnici, tako čudne in nenavadne, da ni nihče sanjal o njih. On pa jih je začel slutiti; ker jih je zaslutil, jih je zahrepenel videti, in ker je zahrepenel po njih, so se mu razodele. Čudežno razodetje, ki bi ga trezen in pameten človek ne pojmoval.

Shajali so se, v knjižnici so se zbirali ponoči, a ostali so nevidni človeškemu očesu. Velika milost ga je doletela, velika in nezaslužna, da so se razodele te skrivnosti njegovemu nevrednemu pogledu; že to je bila milost, da je te skrivnosti zaslutil v svojem srcu; a sodeloval je z milostjo: milost je spočela iz slutnje hrepenenje, iz hrepenenja se je rodila resnica. —

Sedeli so krog mize, mračnih, trdih obrazov; morda so se pogovarjali v nerazumljivem, neslišnem jeziku; morda so molčali in premišljevali; morda so bili obsojeni na večni molk: povedali so, kar so imeli povedati, dodelali so, kar so imeli dodelati; odbila je njihova ura; — če niso dovršili svoje dolžnosti, če niso dodelali po svojih močeh, jim je zastala dolžnost na vesti, obremenila jim je dušo na vse večne čase. — Težko breme! —

Roka se mu je oklenila stolice; oči so se mu izbulile; v srcu pa se je zbudilo sočutje, usmiljenje, mehko in radodarno.

„O možje, nisem vreden —“ ni izgovoril stavka, morda ga niti začel ni, morda se je šele samo misel spočela v duši, ne da bi jezik vedel o njej — a možje so izginili, razblinili so se v prazen nič.

„Nisem vreden, o možje, in tudi moje oči niso vredne, zato je bil morda greh, kar se je zgodilo. — A pravijo, da je usmiljenje božje veliko, da odpušča, da vse odpusti; čemu bi mi vi ne odpustili! — Kaj je greh resničen, če se ni porodil iz srca, če mu volja ni kumovala pri krstu! Kaj je to greh! Kaj ni v trpljenju zaslužnja; kaj ga ni morda celo v izkušnji! — Od srca in razuma mora biti spočet, a če ga volja ne krsti, ni to pravi greh. — In če bi bil greh, kaj ni kesa! Kjer sta greh in kes, mora biti tudi odpuščenje, mora biti tudi milost in usmiljenje! — Pred samega Boga bi stopil: — Glej greh, in glej kes! Odpusti! — In moral bi odpustiti. — Pa ni greha in zato tudi kesa ni. — Kaj je to greh, kar je v krvi; kaj je to greh, če je bogve kateri

praded — hm — od generacije, do generacije! — Morda je bil greh, ki ne ve nihče več zanj — sam Bog ne, — a to ni greh — kvečjemu kazen! — In kaj je to kes, če vre v glavi — če kipi — če šumi — če vrši — če peče — žge! Kaj je to kes; — kaj ni to trpljenje! — In vi se zaničljivo skrivate mojim očem. — Kaj bi iz zaničevanja pokleknil in obrisal prah s čevljev! Kaj me ni vodilo usmiljenje in sočutje za roko, ko sem romal od imena do imena, pozabljenega, potopljenega v prah in pajčevino! Ko sem vas reševal iz noči in vas napajal s solncem nebeškim! Kaj ni usmiljenje obrisalo prah raz plešo! In kaj ste mi dali vi! S čim ste mi vračevali ljubezen in usmiljenje! Samo neznatno drobtinico svojega bogastva; — in še privoščili mi je niste! Samo drobtinico do smrti lačnemu, samo kapljo od žeje umirajočemu! — Vsak od svojega neizmernega bogastva samo neznatno malenkost! — Je to ljubezen! Je to usmiljenje! Je to hvaležnost! — In kaj bi s temi drobtinicami; — in kaj bi s temi kapljami; ne bo iz njih nikoli dostojne jedi, nikoli poštene pijače, ki bi jo človek začutil v sebi kakor novo življenje, kakor krepko moč do konec mezinca! — Nisem berač! — Vse sem hotel, vse neizmerno bogastvo, ki ste ga zapustili! — Kaj bi sedaj z njim! Kaj bi vi z njim! In jaz bi bil bogat, neizmerno bogat! — Stopiti sem hotel pred vas, da zahtevam! — Kaj ni to greh, da je vse to bogastvo zakopano v prah in pajčevino! — Stopiti sem hotel pred vas in zahtevati, pa ste se porazgubili kakor plašljivi strahopetci, poskrili ste se, skopuhi! — Vrnem se in stopim pred vas in izpregovorim besedo svoje pravice!“

Kri mu je podplula lica in oči, mišice so mu nemirno podrhtevale. Z rokami je pokrtil obraz in zaplakal kakor dete. —

Prišel je kakor navadno; možje so sedeli krog mize in strmeli predse, kakor bi jih bilo sram bogvečesa. — A ko je stopil mednje in se ozrl po njihovih obrazih, se je prestrašil: ni bilo sramu, tudi kesanja ne, kaj šele usmiljenje! In še bolj se je prestrašil, ko je zapazil, da se dvorana polni; in dvorana se je vedno bolj in bolj polnila; gnetli so se pri vratih, vsa druga soba jih je bila polna; plezali so po policah, pokrili so vse police od vrha do tal, vse stene do stropa. In ko se je ozrl po tistih obrazih, se je zgrozil. — A zbudil se je pogum v njem: „Vrag bi te ociganil za tvojo pravico!“

In ni se vdal.

„Mojo pravico mi dajte! Svoje bogastvo mi dajte! Svojo zapuščino! Ni ga dediča, ki bi se oglasil zanj; ni ga človeka, ki bi jo zahteval!“

Zakrohotalo se je po dvorani. Dvorana je bila prazna, samo marmornati učenjak se mu je režal s police. —

Planil je k njemu in ga podaval za vrat:

„Mojo pravico!“ —

Učenjak je ostal neusmiljen, trdovraten, kakor bi bil nem.

„Mojo pravico!“ —

Učenjak ni trenil z očesom, ni zganil ustnice, ni izpremenil niti ene poteze. —

Sunil ga je ob tla s tako silo, da se je odlomila debela glava in se zakotalila pod polico v kup knjig. Stresla se je za hip hiša in potem je bilo zopet vse mirno, vse kakor navadno — samo učenjakovo oprsje je ležalo na tleh obglavljeno.

Ozrl se je začuden po stenah, po skladih knjig: zazdelo se mu je, da je nad morjem; morje je bilo neskončno globoko in čisto, od dna se je svetilo kakor skoz meglo čudovito bogastvo — in zahrepenel je po tistem bogastvu, po tistem celem bogastvu. In začel se je potapljati in se je potapljajal v breždanje morje.

Kriknil je na ves glas; morda je bila radost v tistem glasu, morda je bil obup v njem.

Zgrudil se je nezavesten v kolena in udaril s čelom ob tla. —

In takrat so se odprla vrata; neslišno so se odprla vrata in tiho je vstopila postava v dolgi črni halji, snežnih las, očetovskega obraza, oči polne skrbeče ljubezni.

Postava je stopila k bolniku; dvignila ga je, posadila ga na stol in mu skrbno prislonila glavo na mizo.

* * *

Na župnikovem vrtu se je smejala pomlad, okopana v mladi zarji, ovenčana z zvončki, s trobenticami in vijolicami; — njen smeh je bil opojen in sladak in jasen kakor solnčni prah.

Na vrtu se je smejala pomlad in v grmovju so ji vriskali ptiči v pozdrav.

Z neizmerno radodarnostjo je razsipavalo solnce svoje zlato.

Vsenaokrog bogastvo, pomlad, življenje, zdravje, krepka moč, sreča. — Ljudem so žarele oči, smehljali so se jim obrazi, lica so rdela, dvigale so se glave in prsi so se bočile, koraki pa so postali prožni, lahki, izpočiti.

Pri župniku pa so imeli takrat bolnika. V sobi nad vrtom je ležal. Solnce ga je pozdravljalo zjutraj pri enem okencu in na večer se je poslavljal pri drugem. Pod oknom so gnezдили kosi v jazminovem grmičju.

Trikrat na dan se je nasmehnilo bolnikovo testeno lice: zjutraj, ko so ga pobožali prvi žarki, ko so ga zvečer poljubljali zadnji in ko je zavriskal kos pod oknom. Trikrat na dan se je nehote in nezave-

doma nasmehnilo lice, oči pa so strmele v strop, niso slutile mladega solnca, niso slutile sladkega petja, niso slutile vesele pomladi, ki se je v vrtu smejala; strmele so v strop, topo, nepremično. —

Prišel je stari župnik, prislonil je uho k bolnikovim prsim, prijel ga za čelo, potipal žilo na roki in štel utripe skrbno in natančno. — Včasih je kaj povprašal; zgodilo se je tudi, da je dobil odgovor na vprašanje; v takem hipu se mu je za trenotek jedva vidno razjasnilo mračno lice. Stopil je k oknu ali pa prisedel k postelji, odprl brevir in se zamislil v molitev. —

Prišla je župnikova sestra, skromna, dobra duša; privzdignila je bolnika in mu ponudila juhe; sprejel jo je včasih, včasih pa jo je odklonil. Odšla je tiho, kakor je prišla; morda se je mimogrede molče ozrla na brata, če bi ji kaj naročil; morda je nagnala velikega bernardinca, ki se je vtihotapil za njo in se skril pod posteljo. —

Zgodilo se je nekega dne. Nebo se je bilo pooblačilo in v sobi se je zmračilo. Bolnik je bil sam.

Zbudilo se je v srcu; vzrastlo je iz mračnega kota; napolnilo je vso sobo; napolnilo je srce do vrha.

Z naporom se je dvignil hrbet; roke so se krčevito zakopale v odejo; prestrašene oči so zastremele v mrak.

V tistem hipu je vstopil župnik in obstal na vratih; še bolj se je prestrašil bolnikov pogled, hrbet se je sklonil še bolj naprej; par trenutkov je strmел v tujca in potem strt omahnil v blazine.

„Ni izhoda! — Ni miru! — Ni pomoči! — Ni vodnika! — Ni rešitve! — Zašel sem! — Izgubil sem se! — Zablodil sem v gozdu, ki ni izhoda iz njega — ki ni človeka, da bi mi podal roko in me povedel domov! — Pa jim ni dovolj! — Mesto da bi mi bili pokazali pot, so me zavajali vedno na nove, vedno na druge steze! — S steze na stezo — s poti na pot — brez konca in kraja!“

Prišla je župnikova sestra in mu premenila obkladke. Utihnil je in zaspal. —

V tisti noči je zbudil vso hišo glasen krik:

„Pomoči! — Zašel sem! — Zablodil! — — Potapljam se! — Rešitve! — — Tema je! — Noč! — Luči! — — Žejen sem! — Pijače! — Pijače! — Dajte mi piti, piti, da se mi duša napije, ki je žejala vse žive dni; — ki se je nažejala do smrti! — — Luči, da mi razjasni noč! — Usmiljene roke, ki me povede domov!“ —

Potolažil ga je župnik in ga polegel nalahko v blazine.

„Potolaži se, revež! — Pot je prava in studenec blizu! — Ne boš več dolgo blodil — dan se dela — blizu je rešitev! —“

Odprl je knjigo in molil.

„Pot je prava in studenec blizu!“ —

„— — Pot je prava in studenec blizu!“ —

Jedva slišno so mrmrale bolnikove ustnice; — jedva znatno se je jasnili obraz; — oči so začele nalahko žareti. —

„Ne boš več dolgo blodil — dan se dela — blizu je rešitev!“ —

Dolgo je molil župnik in zatopljen je bil v molitev, da se je zdrznil, ko ga je prijelo nekaj mrzlega za roko.

Pred seboj je uzrl jasen obraz in razžarjene oči — in spoznal je sodbo, neovržno, ker ni bila nikdar izrečena in nikjer zapisana.

„Gospod župnik“ — je govoril bolnik, ki ga je držal za roko — „ne bom več dolgo! — Da ne izgrešim poti pred ciljem — prižgite v mraku luč, okrepčajte pešajočega.“ —

Njegov glas je bil tih, miren in resen; — župniku pa se je storilo bridko pri srcu; prisedel je k postelji in prislonil glavo k bolniku.

V tihi noči je zapel glas zvona čez vas. — —

„Bog povrni! — Bog z Vami! — Truden in upehan romar se vrača domov!“ —

Tako se je poslavljaj bolnik od župnika, ki mu je dal na pot svoj blagoslov; — samo dve drobni, suhi solzi sta se zaiskrili bolniku v očeh. —

Bilo je dva dni za tem.

Doma je bil romar, ki je iskal poti; — toliko da ni omagal pred pragom, žejen in opešan.

Solnce se je smejalo in zvonovi so veselo peli, vriskalo je mlado jutro. — Štirje krepki fantje so nosili romarja na ramah; — pred njimi so duhovni peli hvalnice — za njim je stopal oče — solze radosti so gorele v njegovih očeh. — Velika množica ga je spremljala prav do doma.

Ko so ga doma odložili — ni bil razkošen in prevzeten dom, skromen je bil in ponižen — so mu zapeeli fantje v pozdrav pesem, polno sladke tolažbe in tihe radosti — za trudnega romarja.

„Blagor mu!“ — —

Tako je priromal romar iz tujine v svoj varni dom. —

Na jesenskem polju.

Zložil Silvin Sardenko.

Kot ratarji hodimo,
drug za svojim drugom:
ta se vrača s polja,
drug prihaja s plugom.

Dnevi naglo nam beže,
kot nestalne sanje;
jutro upe seje,
mrak prevare žanje.

In tako umiramo,
kot poljè jeseni.
Jaz umiram svetu,
svet umira meni.

Petelin je zapel.

Zložil Silvin Sardenko.

Le poj!
Eni v delo segli,
drugi bodo legli...
Le poj!

Tvoj glas
vestnim je vzpodbudo,
lenim v jezo hudo
tvoj glas.

S teboj
bolnim skrb se jenja,
zdravim skrb začenja
s teboj.

Tvoj klic
zlato jutro dramí,
trudno čelo mami
tvoj klic.

Le poj:
Krivim dan kesanja,
mračnim dan spoznanja
le poj!

